

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Bachelor Historie

vårsemesteret, 2023

Forfatter: Halvard Bøe Hinnaland

Veileder: Kristian Steinnes

Tittel på bacheloroppgaven: Brexit: Yay or nay: Historiebruk blant britiske politikere i forkant av avstemningen om Brexit

Engelsk tittel: Brexit: Yar or nay: History use among British politicians ahead of the Brexit vote

Emneord: Historiebruk, Politisk diskurs,
Nasjonalisme, Retorikk.

Antall ord: 8250

Antall vedlegg/annet:

dato/år: Stavanger, 15/05-2023.

Innhold

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA.....	0
Kapittel 1 Innledning.....	3
1.2 Introduksjon.....	3
1.3 Problemstilling	4
1.4 Tidligere forskning.....	5
1.5 Metode.....	6
Kapittel 2: «Remain»-politikere.....	8
2.1 Introduksjon til «Remain»-sidens standpunkt.....	8
2.2.1 David Cameron.....	8
2.2.2 Økonomi.....	8
2.2.3 Storbritannias stolte historie og tradisjoner.....	12
2.3 George Osborne.....	13
2.3.1 Økonomi.....	13
2.3.2 Usikkerhet	14
2.3.3 Two defining moments in the campaign	16
2.4.1 Jeremy Corbyn	16
2.4.2 Forrige avstemning 1975.....	16
2.4.3 Endringer innenfra.....	18
2.3.4 Arbeiderbevegelse	18
2.3.5 Debatten så langt.....	20
2.3.6 EUs lover.....	20
2.4 Likheter/forskjeller blant «remain».....	21
Kapittel 3. «Leave» politikere.....	22
3.1 Nigel Farage.....	22
3.1.1 Store nok alene	22
3.1.2 Udemokratisk	23
3.1.3 Nasjonal identitet.....	23
3.2 Michael Gove	25
3.2.1 Fakta.....	25
3.2.2. EU som dysfunksjonell og udemokratisk organisasjon.....	25
3.3 Boris Johnson	27
3.3.1. EU som politisk union.....	27
3.3.3 EU som mislykket prosjekt	28
3.4 Likheter/Ulikheter blant «Leave».....	30

Kapittel 4 En konklusjon - likheter og forskjeller i historiebruken til «remain» og «leave»	31
Litteraturliste:	35

Kapittel 1 Innledning

Brexit – Yay or nay

Historiebruk blant britiske politikere i forkant av avstemningen om Brexit.

1.2 Introduksjon

Den 23. juni 2016 stemte et flertall av befolkningen i Storbritannia for å tre ut av den Europeiske Unionen (EU).¹

I forkant av dette valget holdt flere fremtredende britiske politikere taler, der de argumenterte både for å bli og for å forlate EU. Flere av politikerne brukte blant annet ulike historiske eksempler for å grunngi hvorfor deres standpunkt var det rette.

I denne bacheloroppgaven vil jeg undersøke historiebruken til flere britiske politikere i forkant av denne folkeavstemningen. Målsetningen er å utforske hvilke historiefortellinger hver enkelt av dem brukte, og hvordan disse skiller seg ut. Hvordan ble historien brukt for å påvirke et folk? Historieframstillingen i politiske taler er også relevant dersom man ser på fagfornyelsen hvor man i historiefaget blant annet etter VG3 skal:

Reflektere over hvordan fortolkninger av fortiden er preget av nåtidsforståelse og forventninger til fremtiden.

Reflektere over hvordan fortiden brukes av ulike aktører og drøfte hensikten med denne historiebruken.

Sammenligne ulike framstillinger av en hendelse og reflektere over at historiske framstillinger preges av opphavspersonens ståsted og kontekst.²

Det er spesielt framstillinger av fortiden som blir brukt i forbindelse med politiske taler, og følgelig er et interessant spørsmål å stille: Hva er det som karakteriserer fortellingen som man forteller? Historiebruk er et dagsaktuelt tema, fordi den kan være preget av falske nyheter. Krigen i Ukraina er et slikt tilfelle. Den omtales som en propagandakrig, hvor det kan være stor forskjell i hvilke historier som kommer frem. Putin er særdeles opptatt av å trekke

---

¹ Erik Mustad, «Brexit», i *Store norske leksikon*, 26. januar 2023, <https://snl.no/Brexit>.

² «Kompetansemål etter vg3 - Læreplan i historie – fellesfag i studieforbereende utdanningsprogram (HIS01-03)», åpnet 6. mars 2023, <https://www.udir.no/lk20/his01-03/kompetansemaal-og-vurdering/kv85?lang=nob>.

paralleller til andre verdenskrig, for å rettferdiggjøre krigen i egen befolkning. Det blir en form for krigføring for å tolke historien på bestemte måter, og for å få frem i hvilken grad krigen går i den retning man ønsker.

I et utdanningsperspektiv gir studien også et verdifullt innblikk i kompetansemål som elevene i norsk grunnskole skal kunne ved endt utdanning. Etter 10. årstrinn skal elevene blant annet kunne: «drøfte hvordan framstillinger av fortiden, hendelser og grupper har påvirket og påvirker folks holdninger og handlinger».³ Denne studien vil derfor også kunne problematisere politisk diskurs, historiebruk og nasjonalisme. Slik kunnskap vil kunne være svært relevant og aktuelt for lærere i norsk grunnskole.

Studien kan på denne bakgrunn sies å ha en større og mer generell utsagnskraft. Som nevnt innledningsvis, skal studien først og fremst gi en oversikt over den politiske diskursen i forkant av avstemningen om Brexit, med fokus på nasjonalidentitet og historiebruk. De retoriske virkemidlene som blir benyttet av politikerne, er i utgangspunktet ikke særegne. På lignende måte som politikere benytter seg av retoriske virkemidler knyttet til historie og nasjonalisme, bruker også andre politikere og politiske bevegelser i andre stater og nasjoner mange av de samme språklige redskapene for å fremme sine politiske budskap. På denne måten får studien et større, og mer generelt bruksområde. Studien skal kunne belyse og avsløre bruk og misbruk av historie og nasjonalisme i politisk diskurs generelt.

1.3 Problemstilling

Problemstillingen for bacheloroppgaven min blir derfor: Hvordan var historiebruken til ulike britiske politikere i forkant av folkeavstemningen om Storbritannias medlemskap i EU?

Dette vil jeg undersøke ved å stille to spørsmål:

- Hvilke forskjeller var det i de ulike historiske fortellingene?

---

³ «Kompetansemål etter 10. trinn - Læreplan i samfunnsfag (SAF01-04)», åpnet 22. mars 2023, <https://www.udir.no/lk20/saf01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv147?lang=nob>.

- Hvorfor valgte disse politikerne å trekke frem akkurat de historiene de gjorde?

Disse to spørsmålene skal jeg undersøke ved å analysere politiske taler, pressekonferanser og debattinnlegg. Jeg har bevisst valgt å ta med tre politikere på hver side i debatten før avstemningen. Dette for å ha et bredt nok råmateriale, og sikre jevn fordeling.

1.4 Tidligere forskning

Historiebruk i politiske taler har blitt undersøkt tidligere blant annet av Øystein Solaas som i en masteroppgave fra 2018 foretok en diskursanalyse av hvordan britiske og skotske politikere brukte historie til å konstruere en nasjonalidentitet i debatten om skotsk uavhengighet.⁴ Solaas kom fram til at alle politikerne som han analyserte talene til brukte historie og nasjonalistisk retorikk som en grunnleggende del av sitt politiske budskap. Dette budskapet har vært et forsøk på å konstruere et folk, med særegne verdier og egenskaper.

Sigval Økland Lier har foretatt en empirisk analyse av populistiske trender, historier og kultur knyttet til Brexit i sin masteroppgave fra 2020.⁵ Lier konkluderte blant annet med at Storbritannia var det landet i Europa med størst EU skepsis, og at dette kunne ha en sammenheng med Storbritannias historie som kolonimakt, som bidro til at de kanskje ikke følte seg så knyttet til resten av kontinentet.

Even Hallås har i sin bacheloroppgave fra 2021 studert sammenhengen mellom Johnsons språkbruk og resultatet i EU avstemningen.⁶ Hallås fant at språkbruken hang godt sammen

---

⁴ Øystein Solaas, «Historiebruk og konstruksjon av nasjonalidentitet i debatten om skotsk selvstendighet» (Høgskulen på Vestlandet, 2018), <http://hdl.handle.net/11250/2568918>.

⁵ Sigval Økland Lier, «Brexit 2016. En empirisk analyse av populistiske trender, historie og kultur.» (The University of Bergen, 2020), <https://hdl.handle.net/1956/23897>.

⁶ Even Hallås, «Boris Johnson Leaving Europe»: (Universitetet i Stavanger, 2021), <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2773559/no.uis%3Ainspera%3A81843026%3A21580978.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

med valgresultatet i 2016, og at den hadde en tilpasset retorikk til de ulike velgergruppene, og et tydelig slagord «take back control».

Andreas Dahl Aune har gjennomført en fortellingsanalyse av «Remain» - og «Leave»-kampanjenes historiebruk under valgkampen i 2016 i sin masteroppgave fra 2019.⁷ Aune fant at begge kampanjene presenterte en grunnfortelling som er fortellingsmønstre som kan forstås som narrative rammer.

1.5 Metode

For å analysere de ulike talene vil jeg benytte meg av diskursanalyse og nærmere bestemt den kritiske diskursanalysemodellen til Fairclough.⁸

Selve begrepet «diskurs» kan bety samtale, vidløftig drøftelse eller disputt. Ordet blir og brukt om en sammenhengende rekke med språklige enheter som er ytret i en gitt kontekst.⁹

Faircloughs kritiske diskursanalysemodell (KDA) består av 3 hovedelementer: tekstuell analyse, diskursiv analyse og sosial praksis.

- (1) Tekstuell analyse: Denne første fasen av KDA handler om å utføre en grundig analyse av teksten(e) som skal undersøkes. Dette inkluderer en analyse av språklige trekk og strukturer som er brukt i teksten(e), inkludert grammatikk, ordvalg og retoriske strategier. Tekstuell analyse tar sikte på å avdekke de ulike diskursive praksisene som brukes i teksten(e) for å skape og opprettholde bestemte betydninger og verdier.
- (2) Diskursiv praksis: I denne fasen fokuserer man på å forstå hvordan språkbruk og tekstlige praksiser blir brukt i ulike kontekster og situasjoner for å påvirke og forme mening og verdi i en sosial kontekst. Dette inkluderer å identifisere ulike diskurser

---

⁷ Andreas Dahl Aune, «'Great Britain or Little England?' - En fortellingsanalyse av 'Remain' - og 'Leave'-kampanjenes historiebruk under valgkampen i 2016» (NTNU, 2019), <http://hdl.handle.net/11250/2626696>.

⁸ Marianne Jørgensen og Louise Phillips, *Discourse Analysis as Theory and Method* (London: Sage, 2002).

⁹ Jan Grue, «diskurs», i *Store norske leksikon*, 19. september 2022, <https://snl.no/diskurs>.

som kan være til stede i en tekst og å undersøke hvordan disse diskursene blir brukt for å fremme bestemte synspunkter eller ideologier.

- (3) Sosial praksis: Den tredje og siste fasen av KDA handler om å forstå hvordan diskursive og tekstlige praksiser blir brukt i en større sosial sammenheng. Dette inkluderer å undersøke de sosiale og politiske maktforholdene som er til stede i samfunnet, og hvordan disse maktforholdene blir påvirket av språk og tekst.¹⁰

Faircloughs KDA-modell innebærer en kritisk tilnærming til språk og tekst som søker å avdekke og utfordre eksisterende maktforhold og ideologiske strukturer i samfunnet. Modellen kan brukes til å analysere ulike typer tekst og språkbruk, inkludert politiske taler, medieproduksjon, reklame, skolebøker og andre kulturelle ytringer.

---

¹⁰ Norman Fairclough, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, 2nd ed., Longman Applied Linguistics (Harlow: Longman, 2010), 59–61.

Kapittel 2: «Remain»-politikere

2.1 Introduksjon til «Remain»-sidens standpunkt.

På «remain»-siden i forkant av EU-folkeavstemningen var det kampanjen «Britain Stronger in Europe» som drev valgkamp for å overbevise/overtale publikum om at Storbritannia burde forbli EU-medlem. Denne valgkampen fikk raskt støtte fra statsminister David Cameron og finansminister George Osborne som begge representerte De konservative.

Denne analysen undersøker historiebruken til «remain»-kampanjen under den offisielle valgperioden. «Remain»-kampanjen var opptatt av å få frem hvilke positive effekter EU har hatt for Storbritannia, og av å rette fokus på historiske hendelser som underbygde dette. De hevdet EU var et samlende prosjekt for Europa. Jeg vil først gjennomgå hver enkelt av politikernes taler, før jeg ser på eventuelle likheter og forskjeller.

2.2.1 David Cameron

2.2.2 Økonomi

Den 9 mai holdt den daværende britiske statsministeren, David Cameron, en tale om Storbritannias styrke og sikkerhet i EU. Cameron innleder talen med å påpeke at Storbritannia er en stolt nasjon innenfor demokratiet, og at det britiske folket gjennom generasjoner har vært med på å ta viktige avgjørelser på nasjonens vegne. Deretter stiller Cameron spørsmålet om hvorvidt Storbritannia skulle fortsette å være en uavhengig nasjon og samtidig være medlem av EU, eller om landet skulle forlate EU. Cameron vektla videre i talen at Storbritannia har en rik historie som ikke er en motsetning til å være en del av EU, men heller en måte å bevare og styrke britisk innflytelse og verdier i Europa og verden.¹¹

---

¹¹ David Cameron, «PM Speech on the UK's Strength and Security in the EU: 9 May 2016 (Archived)», i *GOV.UK* (The UK government), åpnet 28. januar 2023, <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-on-the-uks-strength-and-security-in-the-eu-9-may-2016>.

Et overordna tema som går igjen i alle tre talene til Cameron handler om økonomien. I talen han holdt i mai advarte han: «leaving would inflict real damage on our country, its economy and its power in the world».¹²

Cameron nevner økonomiske fordeler av å være medlem av EU, som tilgang til et marked med 500 millioner mennesker, hvor britiske varer og tjenester kan handle fritt og hvor Storbritannia er med på å bestemme reglene. Han understreket også at Storbritannias økonomi ville bli forverret ved å forlate EU, og at «leave»-kampanjen ikke hadde noen konkret plan for hva som ville skje med økonomien. Cameron bruker tall for å vise at det er EUs indre marked som er grunnen til: «why we have created almost 2.4 million jobs over the last 6 years.».¹³

Cameron underbygger disse påstandene med å henvise til OECD som omtalte den britiske økonomien som den nest beste i Europa, bare bak Nederland som også er EU medlem. Dette for å illustrere at britisk økonomi ikke blir «strangled by regulation from Brussels.».¹⁴ Dette blir en form for faktadiskurs som Cameron utvikler videre med å vise til Finansdepartementets rapporter om at kostnaden for hvert hushold i Storbritannia som følge av en utmelding ville bli på £4,300 innen 2030.

I tale to fokuserer Cameron mer på det økonomiske historiske bakteppet. Han ser tilbake på den økonomiske krisen, og nevner EU som en viktig faktor for at Storbritannia er på vei ut av den. Det han ønsker å oppnå med dette er å få fokus på at å tre ut av EU kan føre til at Storbritannia kommer inn i en økonomisk depresjon igjen.

---

¹² Cameron.

¹³ Cameron.

¹⁴ Cameron.

Dette kan vi se i språkbruken når han beskriver hva som vil skje dersom Storbritannia forlater EU som «risikabelt» og «farlig».¹⁵ Ved å bruke disse ordene så ønsker Cameron å få frem en advarsel til mottakeren, som kan sees i relasjon til Faircloughs KDA-modell og nærmere bestemt den diskursive praksisen, gjennom å få «leave» til å høres negativt ut.¹⁶ Cameron bruker også en rekke retoriske spørsmål for å få publikum til å tenke over konsekvensene av Brexit. Cameron viser til finanskrisen som var tidligere, hvor han sier at:

This country has worked incredibly hard to recover from the recession of 7 years ago. Businesses have invested, people have taken risks, companies have come to this country, but above all the people of Britain have worked incredibly hard to get over that recession.¹⁷

Cameron viser først til hele prosessen Storbritannia har vært gjennom som land, og sier senere i talen: «we haven't got every decision right, but the deficit is right down, the economy is growing, we're creating jobs.»¹⁸ Han får frem at alle beslutninger som er tatt kanskje ikke er de riktige, men at det går rett vei. Deretter tegner han et bilde av «the right track» som kan sees som at landet er på rett vei, før han advarer mot å forlate EU og omtaler det som «the wrong track».¹⁹

Cameron plasserer seg inn i historien når han framhever at det er han og finansminister George Osborne som har jobbet for å få økonomien på fote igjen: «And the 2 of us have worked together to try and put the right framework in place.»²⁰ Det essensielle her blir at han fremstiller situasjonen med autoritet, gjennom at dette er et tema han har kjennskap til gjennom arbeid. Cameron påpeker at det går fremover og viser til sitt ansvar som statsminister: «Now I don't want us to do anything that sets us on the wrong track. After all,

---

¹⁵ David Cameron, «PM Speech on the Short-Term Economic Impact of a Vote to Leave the EU» (The UK government, 2016), <https://www.ukpol.co.uk/david-cameron-2016-speech-on-the-eu-referendum/>.

¹⁶ Fairclough, *Critical Discourse Analysis*, 59.

¹⁷ Cameron, «PM Speech on the Short-Term Economic Impact of a Vote to Leave the EU».

¹⁸ Cameron.

¹⁹ Fairclough, *Critical Discourse Analysis*, 59–61.

²⁰ Cameron, «PM Speech on the Short-Term Economic Impact of a Vote to Leave the EU».

that's really the job description of a Prime Minister: to safeguard the nation's security.».²¹

Cameron viser til IMF og finansdepartementet som hevder at Brexit vil føre til:

shock to our economy after leaving Europe would tip the country into recession. This could be, for the first time in history, a recession brought on ourselves. As I stand here in B&Q, it would be a DIY recession.²²

Dette karakteriserer han som uansvarlig. Cameron bruker ord som «shock» og trekker parallell mellom økonomi og sikkerhet. Dette kan sees i tråd med KDA-modellen og nærmere bestemt den tekstuelle praksisen.²³ Dette gjennom ordvalg for å påvirke mottakeren i størst mulig grad.

Cameron fortsetter å appellere til vanlige folk og illustrere med at når han var ung: «flying off on holiday meant getting on a sort of state owned aeroplane and going to a state owned airport in another country, and paying a very high price for it.».²⁴ Cameron ønsker å få frem at tidligere hadde flyselskap vært nasjonale, og derfor hadde også kostnaden for å reise på turer vært langt dyrere enn det er nå. Cameron taler hos EasyJet som er et britisk flyselskap, og henviser til at dette er selskap som har klart å vokse seg store som følge av det indre markedet i EU.²⁵ Cameron viser til at prisene har gått ned 40% på flyreiser etter innføring av det indre markedet.

Cameron antyder at en stemme på leave vil føre til at pundet faller i verdi, noe som fører til at kostnaden for en familie på reise øker med £230. Cameron trekker opp en parallell mellom det å være utenfor det indre markedet som EU gir Storbritannia, at det vil føre til mer

---

²¹ Cameron.

²² Cameron.

²³ Fairclough, *Critical Discourse Analysis*.

²⁴ David Cameron, «PM Speech at EasyJet on Why the UK Should Stay in a Reformed EU» (The UK government, 2016), <https://www.ukpol.co.uk/david-cameron-2016-speech-at-easyjet-on-staying-in-eu/>.

²⁵ Yngve Jarslett, «easyJet», i *Store norske leksikon*, 14. september 2022, <https://snl.no/easyJet>.

byråkrati og restriksjoner, som vil bidra til økte priser på flyreiser, og andre goder som handelsnæringen nå nyter. Cameron ønsker å formidle at det mest ansvarlige er å forbli medlem, og at det blir for risikofullt å forlate unionen. Man vet hva man har, og ikke hva man får.

Cameron ønsker å få frem at EU har bidratt til økonomisk vekst og velstand i Storbritannia. Cameron påpekte at Storbritannia hadde hatt en jevn økonomisk vekst siden de ble med i EU i 1973²⁶, og at EU hadde bidratt til å skape et felles marked som hadde gjort det lettere for Storbritannia å handle med andre europeiske land.

2.2.3 Storbritannias stolte historie og tradisjoner

Det andre momentet Cameron er opptatt av å få frem er Storbritannias stolte historie og tradisjoner. Dette viser han til når han omtaler Storbritannia som: «Not just a great country in the history books, although it surely is that.»²⁷ Cameron anerkjenner at Storbritannia har hatt en storhetstid som imperium tidligere, og at nasjonen fremdeles er stor. Han fremhever også størrelsen på økonomien, og hvilken betydning britisk kultur som film, teater og fotball har i verden. Dette for å appellere til en mer nasjonalistisk diskurs hos britene med fokus på at det ikke er noen skam å være stolt av egen nasjon. Han la vekt på at Storbritannia som en øynasjon hadde en stolt historie og hadde bygget opp institusjoner som hadde vart i århundrer.

Cameron argumenterte for at Storbritannia ikke kan isolere seg fra Europa, og at det som skjer på kontinentet påvirker Storbritannia, og omvendt. Historiske hendelser Cameron nevner er Storbritannias innsats i andre verdenskrig når han trekker paralleller til dagens situasjon med Brexit. Han understreker at Storbritannia stod imot nazistregimet og at det var Winston Churchills vanskelige avgjørelser som gjorde det mulig. Cameron plasserer seg inn i historien og sammenligner seg med Churchill: «When I sit in the Cabinet Room, I never forget the

---

²⁶ Olav Fagelund Knudsen og Jarle Trondal, «EUs historie», i *Store norske leksikon*, 12. april 2023, https://snl.no/EUs_historie.

²⁷ Cameron, «PM Speech on the UK's Strength and Security in the EU».

decisions that were taken in that room in those darkest of times.».²⁸ Dette for å anerkjenne at nasjonen har kommet seg gjennom vanskelige tider tidligere.

Cameron ønsker å fremstille EU som en viktig organisasjon for å få til samarbeid mellom de vest-europeiske landene og fremhever EU som et fredsbevarende prosjekt. Han argumenterer for at veien til fred og frihet går gjennom å være i EU, og ikke isolere seg fra omverdenen. Cameron bygger opp hele talen med historiske hendelser som både skal fremkalle patriotisme hos mottakeren, og få frem tankene om hvorfor EU er en organisasjon som man må være med i. Referansen til britisk historie kommer mest tydelig frem i den første talen hos Cameron, men er et moment som går igjen hos de to andre «remain»-politikere. Et av de mest brukte argumentene var at EU har bidratt til å skape fred og stabilitet i Europa etter andre verdenskrig. Cameron hevdet at EU var en garanti for at freden og samarbeidet mellom europeiske land ville fortsette å vokse, og at det ville være en feil å forlate EU. Cameron omtaler å forlate EU som å stille klokken tilbake til en tid hvor nasjonene konkurrerte med hverandre.²⁹

Cameron bruker patos som den viktigste appellformen i talen sin. Da han gjør sitt for å appellere til følelsen hos publikumet. Han viser til den Europeiske Unionens betydning både for sikkerhet, og for å kunne håndtere kriser. Her understreker han at EU ikke er skyld i flyktningstrømmen, men at et europeisk samarbeid er det korrekte verktøyet for å håndtere utfordringene som kommer i framtiden.

2.3 George Osborne

2.3.1 Økonomi

Den 23 mai 2016 holdt finansminister George Osborne en tale der han argumenterte for hvorfor det ville være økonomisk negativt for Storbritannia å forlate EU. Osborne begynner talen med å presentere resultatene av en økonomisk analyse som viser at Brexit ville føre til

---

²⁸ Cameron.

²⁹ Cameron, «PM Speech at EasyJet on Why the UK Should Stay in a Reformed EU».

en reduksjon i BNP, tap av arbeidsplasser og økt inflasjon.³⁰ Osborne bruker tall og fakta for å underbygge argumentet sitt, og dette kan sees på som en form for «faktadiskurs». Talla som Osborne presenterer viser at: «Britain would be permanently poorer to the tune of £4,300 per household - £4,300 each and every year. That's the long term bill for leaving the EU.»³¹ Osborne henvender seg til folk flest, for å få frem at økonomien vil bli dårligere for flere enn bedrifter. Osborne fortsetter videre og nevner umiddelbare konsekvenser for økonomien:

that all would be hit. Why is that? Well, first households and businesses will know that Britain is going to be poorer in the future, so they'll start cutting back on spending now, and avoiding big investments.³²

Osborne presenterer her en sammenhengende linje over hva som vil skje, når folk og bedrifter vet at Storbritannia vil bli fattigere fremover.

2.3.2 Usikkerhet

Et annet hovedmoment som Osborne trekker frem er: «leaving the EU creates a huge amount of uncertainty.»³³ Dette har han til felles med Cameron, som også er opptatt av å få frem at vi vet hva vi har nå, men ikke hva som eventuelt vil skje framover.

Osborne henviser til finanskrisen for å vise hvilke effekter en usikkerhet i markedet kan få for oss alle. Det overordna budskapet som Osborne er opptatt av å få frem i talen sin handler om at Brexit vil føre til et fattigere Storbritannia. Både for bedrifter, vanlige folk og økonomien vil det bli merkbart og man vil gå inn i resesjon. Osborne viser til at «Within two years, at least half million jobs would be lost.»³⁴ og det vil spesielt være de unge og de med usikre jobber som vil miste jobbene sine. Disse eksemplene som Osborne trekker frem kan sees på som en «advarseldiskurs» hvor han sammenligner stadig medlemskap i EU med

---

³⁰ George Osborne, «George Osborne – 2016 Speech on HM Treasury Analysis of Leaving the EU – UKPOL.CO.UK 23.05.2016» (The UK government, 2016), <https://www.ukpol.co.uk/george-osborne-2016-speech-on-hm-treasury-analysis-of-leaving-the-eu-2/>.

³¹ Osborne.

³² Osborne.

³³ Osborne.

³⁴ Osborne.

konsekvensene av hva som vil skje om de stemmer for Brexit. Osborne sammenligner også finanskrisen med den økonomiske situasjonen under andre verdenskrig:

it's only been 8 years since Britain entered the deepest recession our country has seen since the Second World War. Every part of our country suffered. The British people have worked so hard to get our country back on track. Do we want to throw it all away?³⁵

Når han trekker paralleller til finanskrisen som rammet Europa hardt i 2008³⁶ ønsker Osborne og å få frem at landet har klart å komme seg på føttene igjen. Men også at faktaene understreker at en stemme på «leave» er en stemme for økonomisk tilbakegang igjen. Slik som både Cameron og Corbyn understreker Osborne at EU kanskje ikke er perfekt: «Yes, we've got improvements to make to the EU – but we know what they are and we're clear about what the future holds.».³⁷

Osborne understreker i slutten av talen: «We've spent 6 years dealing with what happens when recession hits this country – we've got one month to make sure we don't do it to ourselves all over again.»³⁸ som kan sees på som en årsak-konsekvens sammenheng som Osborne bruker for å advare det britiske folket. Alle disse historiske referansene til den økonomiske resesjonen som var i mellomkrigstiden er kjente eksempler, og fungerer derfor fint til å tegne et bilde på hva som kan skje. Osborne bruker disse til å underbygge argumentasjonen sin, og for å etablere en sosial diskurs.³⁹

---

³⁵ Osborne.

³⁶ Lasse Billington, «finanskrise», i *Store norske leksikon*, 25. januar 2023, <https://snl.no/finanskrise>.

³⁷ Osborne, «George Osborne – 2016 Speech on HM Treasury Analysis of Leaving the EU – UKPOL.CO.UK 23.05.2016».

³⁸ Osborne.

³⁹ Fairclough, *Critical Discourse Analysis*.

2.3.3 Two defining moments in the campaign

Osborne bygger ut historien med å henvise til kjente aktører når han referer til to hendelser som viktige: «two defining moments in the campaign.».⁴⁰ Den første er at representanter fra IMF og Bank of England hadde gått ut og sagt at Storbritannias økonomi «would suffer if we left the EU.».⁴¹ Dette mener Osborne er viktig for å vise at «remain»-kampanjen sine økonomiske argumenter ikke er holdbare og kan diskuteres. Osborne trekker også frem funnene fra Finansdepartementets rapport om de langsiktige økonomiske konsekvensene som følge av en utmelding, at hver husholdning forventes å tape 4300 pund pr år.⁴² Finansdepartementets rapport henviser Osborne til i alle talene sine, dette for å belyse og gjøre «remain»-kampanjen mer økonomisk ansvarlige enn «leave». Osborne viser til at «leave»-kampanjen omtaler dette som: «(..)a massive conspiracy».⁴³ Dette nevner Osborne for å sette seg selv i et mer positivt lys, og for å vise at de som ikke tror på det han sier tror på falske nyheter. Osborne viser til at Storbritannia med Margaret Thatcher var med å utforme «the single market» og viktigheten markedet har for britisk industri med å åpne et større salgsmarked. Det Osborne vil få frem med å nevne den historiske bakgrunnen er at Storbritannia også har hatt innflytelse på politikken til EU.

2.4.1 Jeremy Corbyn

2.4.2 Forrige avstemning 1975

I talen «Europe needs to change... but I am voting to stay» i Birmingham 14. mai 2016, argumenterer Jeremy Corbyn for hvorfor Storbritannia bør forbli i EU, han sier at hele partiet:

---

⁴⁰ George Osborne, «Chancellor: Leaving the EU Would Be a One Way Ticket to a Poorer Britain (Archived)», GOV.UK, åpnet 14. april 2023, <https://www.gov.uk/government/speeches/chancellor-leaving-the-eu-would-be-a-one-way-ticket-to-a-poorer-britain>.

⁴¹ Osborne.

⁴² Osborne.

⁴³ Osborne..

is overwhelmingly for staying in because we believe the European Union has brought: investment, jobs and protection for workers, consumers and the environment, and offers the best chance of meeting the challenges we face in the 21st century..⁴⁴

Corbyn var opptatt av å få frem at han representerer et samlet parti, som ser på EU som en organisasjon med de beste framtidsutsiktene. Corbyn beskrev hvordan situasjonen hadde vært i verden under den forrige avstemningen om EU i 1975: «Europe was divided by the Cold War, and what later became the EU was a much smaller, purely market-driven arrangement.»⁴⁵ Sammenligningen opp mot avstemningen i 1975 oppsummerer Corbyn slik: «the EU today brings together most of the countries of Europe and has developed important employment, environmental and consumer protections.»⁴⁶ Corbyn ønsker å få frem at EU har bidratt til å opprettholde fred, samarbeid og sosial rettferdighet i Europa, men at EU også har en rekke problemer og mangler, men at man kan bidra til endringer ved å være medlem.

Senere refererer Corbyn til finanskrisen og EUs behandling av Hellas under gjeldskrisen som et eksempel på EUs manglende sosiale rettferdighet og påpeker at EU må gjøre mer for å bekjempe arbeidsledighet og sosiale forskjeller.⁴⁷ Deretter retter Corbyn fokuset mot EUs manglende demokrati og legger vekt på behovet for å reformere institusjonene i EU for å gjøre dem mer ansvarlige og åpne for borgerne.⁴⁸ Corbyn sier at EU:

has guaranteed working people vital employment rights, including four weeks' paid holiday, maternity and paternity leave, protections for agency workers and health and safety in the workplace. Being in the EU has raised Britain's environmental standards, from beaches to air quality, and protected consumers from rip-off changes.⁴⁹

Corbyn er opptatt og av å få frem at «The European – 28 countries and 520 million people – could have made us stronger, by defending our steel industries together..(..) If we harnessed

---

⁴⁴ Jeremy Corbyn, «Europe Needs to Change... but I Am Voting to Stay: Corbyn's Full Speech on the EU», i *LabourList* (LabourList, 2016), <https://labourlist.org/2016/04/europe-needs-to-change-but-i-am-voting-to-stay-corbyns-full-speech-on-the-eu/>.

⁴⁵ Corbyn.

⁴⁶ Corbyn.

⁴⁷ Jeremy Corbyn, «Jeremy Corbyn - Speech on the EU - 06.06.2016» (LabourList, 2016), <https://www.ukpol.co.uk/jeremy-corbyn-2016-speech-on-the-eu-2/>.

⁴⁸ Corbyn, «Europe Needs to Change... but I Am Voting to Stay».

⁴⁹ Corbyn.

Europe's potential we could be doing far more to defend high skill jobs in the steel industry».⁵⁰ Dette for å påpeke at industriens nedgang ikke skyldes EU, men heller britiske politikere som ikke klarer å arbeide sammen med Europa.

2.3.3 Endringer innenfra

En viktig diskurs som er gjennomgående i alle talene til Corbyn er ønsket om å endre EU fra innsiden, og Corbyn argumenterer for at Storbritannia vil ha større innflytelse og påvirkningskraft innenfor EU enn utenfor. Han påpeker at Storbritannia allerede har spilt en viktig rolle i å påvirke EUs politikk på områder som arbeidertakerrettigheter og klimapolitikk. Talene viser også en klar motstand mot EU-kritiske krefter i Storbritannia og i Europa, og Corbyn advarer mot de negative konsekvensene av å følge i fotsporene til høyrepopulistiske og nasjonalistiske bevegelser som ønsker å svekke samarbeidet mellom europeiske land. Corbyn trekker frem konsekvensene Brexit kan ha for vanlige arbeidere:

if we voted to leave the EU in June. They'd dump rights on equal pay, working time, annual leave, for agency workers, and on maternity pay as fast as they could get away with it. It would be a bonfire of rights that Labour governments secured within the EU.⁵¹

I tillegg kan man observere at Corbyn bruker en retorisk strategi som innebærer å presentere seg selv som en pragmatisk og realistisk tilhenger av EU, i motsetning til EU-tilhengere som presenterer EU som en perfekt og feilfri institusjon. Påpeker han at EU har sine feil og mangler, men argumenterer likevel for at det er bedre å være medlem av EU enn å stå utenfor.

2.3.4 Arbeiderbevegelse

---

⁵⁰ Corbyn.

⁵¹ Corbyn.

Corbyn viser til historiske eksempler fra arbeiderbevegelsen og fagforeninger og for å underbygge dette. Han hevdet:

We've seen progressive changes across Europe that have benefited British workers. From guaranteed paid holiday leave to improvements in health and safety, and of course maternity and paternity leave. These changes came from Labour-led campaigns in Europe.⁵²

Corbyn brukte historiske referanser til britisk innflytelse og lederskap i Europa for å argumentere for at Storbritannia burde forbli i EU for å fortsette å utøve innflytelse. Han sa: «We must remain in Europe to influence change across the continent for the benefit of working people at home and abroad.»⁵³

Samlet sett kan man si at talen til Corbyn viser en kompleks og nyansert forståelse av EU og de utfordringene som det står overfor. Han viser en tydelig vilje til å arbeide for endringer innenfor EU, samtidig som han understreker betydningen av samarbeid og solidaritet mellom europeiske land. En viktig diskurs som Corbyn konstruerer er at Storbritannia kan bidra til å påvirke EU fra innsiden, og at Brexit vil føre til isolasjon og svekke Storbritannias innflytelse, slik som Cameron trekker frem. Han argumenterer også for at det er i Storbritannias økonomiske interesse å forbli i EU, og at Brexit vil føre til usikkerhet og tap av arbeidsplasser. Videre kritiserer han konservative politikere for å fremme en «usunn» politikk, og hevder at det vil være bedre å samarbeide med EU for å oppnå felles mål som bekjempelse av skatteunndragelse og klimaendringer. Corbyn bruker også historiske referanser for å styrke sitt argument om at EU kan endres og at samarbeid er nødvendig. Han refererer til post-krigstidens samarbeid mellom Storbritannia og Europa og påpeker at EU har bidratt til fred og stabilitet på kontinentet. Samtidig kritiserer han EU for å ha neglisjert arbeidstakernes rettigheter og for å ha ført en økonomisk politikk som har bidratt til økt ulikhet. Til slutt, konkluderer Corbyn med at det er bedre å være en del av et større fellesskap, enn å isolere seg og miste innflytelse.

---

⁵² Corbyn.

⁵³ Corbyn.

2.3.5 Debatten så langt

Under et arrangement i Camden Town Hall i London den 2. juni 2016, argumenterte Corbyn for Storbritannias fortsatte medlemskap i EU. Han omtalte debatten så langt som:

the debate so far has been dominated by myth-making and prophecies of doom. (...) I believe the EU has the potential to deliver positive change for the people of Britain if there was a radical, reforming government to drive that agenda.».⁵⁴

Corbyn ønsker med dette å sette fokus på at det ikke er EUs feil at alt ikke har gått på skinner, men han vil heller anklage regjeringen for å ikke gjøre jobben sin.

Han argumenterer for at EU-medlemskapet har gitt Storbritannia en rekke fordeler, som å sikre arbeidstakernes rettigheter, beskytte miljøet og bekjempe kriminalitet og terror. Samtidig advarer Corbyn om konsekvensene av å forlate EU, og hevder at det vil føre til økonomisk usikkerhet og at Storbritannia vil miste innflytelse i internasjonale fora.

2.3.6 EUs lover

Corbyn viste også til at Storbritannia hadde nytt godt av lovene som EU innførte:

It was the Labour Government who wrote the Convention into UK law through the Human Rights Act of 1998. Today senior figures in the Conservative Government are discussing repealing that Act which has ensured the state cannot violate people's human rights. It is because of those human rights in law that we had the inquest into Hillsborough, so that those families finally got justice after 27 years – and congratulations to them for their tenacity and their dignity.⁵⁵

Han ønsker å formidle at Storbritannia har iverksatt flere av lovene fra EU med stort hell, og at det er på grunn av dette man har vært i stand til å gi ofrene for Hillsborough rettferdighet.⁵⁶

---

⁵⁴ Corbyn, «Jeremy Corbyn - Speech on the EU - 06.06.2016».

⁵⁵ Corbyn.

⁵⁶ «Hillsborough Disaster | Details, Deaths, 1989, Facts, & Aftermath | Britannica», 8. april 2023, <https://www.britannica.com/event/Hillsborough-disaster>.

Dette står i kontrast til flere på «leave»-siden som mener at EU bare har tredd nye lover over hodet på Storbritannia, og frarøvet landet reell makt.

2.4 Likheter/forskjeller blant «remain»

Oppsummert kan vi se at alle tre politikerne er opptatt av å få frem hvorfor det beste for Storbritannia forblir medlem av EU. Corbyn og Cameron er begge opptatt av å trekke frem EU som fredsbevarende prosjekt. Begge illustrerer viktigheten av samarbeid på tvers av land for å unngå kriger. Ellers fokuserer alle tre på økonomi som et grunnleggende fellestrekk. Mens spesielt Cameron og Osborne er opptatt av å få frem hvilke konsekvenser en utmelding vil få for økonomien, er Corbyn også opptatt av økonomi, men ser det mer i sammenheng med industrien. Dette for at det skal være nok arbeidsmuligheter for britiske arbeidere. Cameron og Corbyn anerkjenner begge at EU ikke er perfekt, og ser ut til å følge samme ydmyke framtoning. De vil få frem at de mener eventuelle endringer må gjøres innenfra. Corbyn skiller seg ellers ut fra de andre. Han er veldig opptatt av å nevne betydningen europeisk samarbeid har hatt for rettigheter til arbeidere, og hevdet at de konservative må ta ansvaret for at stålindustrien i Storbritannia ikke går bra. Det virker som Corbyn ser på Brexit-debatten som en valgkamp, for å vise hvorfor hans parti står samlet, kontra regjeringspartiet som tross alt er splittet i EU-spørsmålet.

Kapittel 3. «Leave» politikere

På «Leave»-siden var det «Vote Leave take back control» som jobbet for å melde UK ut av EU. Denne kampanjen fikk støtte fra politikere som Boris Johnson og Michael Gove som begge var fremtredende politikere i Det konservative partiet. Disse to i fikk følge av Nigel Farage som var leder for UKIP et EU-kritisk parti.

Dette kapitlet undersøker historiebruken til «leave»-kampanjen under den offisielle valgperioden. «Leave»-kampanjen var opptatt av å få frem historiske fortellinger om britisk uavhengighet og suverenitet. De ville vise at Storbritannia ville få det bedre utenfor EU. Jeg vil først gjennomgå hver enkelt av politikernes taler, før jeg ser på eventuelle likheter og forskjeller.

3.1 Nigel Farrage

3.1.1 Store nok alene

Den 20. juni 2016 skrev Farage:

Remain would mean we stay part of a political union that makes the majority of our laws, which is engulfed in a calamitous eurozone crisis, and which has clear ambitions for further, deeper integration.⁵⁷

Farage peker på det han mener er en negativ utvikling med at EU har kontroll over det britiske parlamentet og har dypere integrasjon som mål. Farage mener og at EU har blitt utdatert, og fratrar Storbritannia muligheten til å bli en stormakt igjen.

Farage fortsetter med å si sin egen mening: «I believe we're big enough and good enough to govern our own country. If we remain, we'll get swept up into a United States of Europe.»⁵⁸ hvor han omtaler Storbritannia som et stort land, og indirekte sier at EU hindrer Storbritannia i å styre selv. Videre omtaler Farage EU som en udemokratisk og byråkratisk institusjon «be

---

⁵⁷ Nigel Farage, «Why You Should Vote for Brexit – According to Nigel Farage», *The Independent*, 20. juni 2016, paragr. Voices, <https://www.independent.co.uk/voices/eu-referendum-brexit-nigel-farage-on-why-you-should-vote-to-leave-a7091021.html>.

⁵⁸ Farage.

the ones who make and decide our laws, rather than a bunch of unelected old men in Brussels who most people cannot name and who we cannot vote for or remove.»⁵⁹ som hindrer Storbritannia i å oppnå sitt potensial. Farage viser til historiske hendelser for å illustrere et poeng av at EU er utdatert, og et prosjekt som har feilet. Dette gjør han med å henvise til finanskrisa som inntraff, og presset flere lands økonomi og førte til lidelse.

3.1.2 Udemokratisk

Farage argumenterte også for at EU var en byråkratisk og udemokratisk institusjon som ikke kunne stoles på til å ta vare på Storbritannias interesser. Farage presenterte seg selv som en outsider som kjemper for folket mot eliten. Det kan sees som en form for maktdiskurs, hvor Farage ønsker å få frem at han er den som forsvarer den svake parten. En av de mest effektive strategiene som Farage brukte i talen var å appellere til følelser, spesielt frykt. Han presenterte EU som en trussel mot Storbritannias nasjonale sikkerhet, og hevdet at EU ville åpne dørene for terrorister og kriminelle. Han appellerte også til følelsen av stolthet og uavhengighet, og argumenterte for at Brexit ville gi Storbritannia tilbake kontrollen over sin egen skjebne. Farage fremstiller seg selv som en motstander av den politiske eliten og det etablerte systemet. Ved å presentere EU som en byråkratisk og udemokratisk institusjon, skaper han en motstander som må bekjempes, og fremstiller seg selv som en som kjemper for folket mot eliten.

3.1.3 Nasjonal identitet

Farages hovedbudskap var at det var viktig å stemme for Brexit for å gjenopprette Storbritannias suverenitet, kontroll over egne grenser og for å stoppe innvandringen fra EU.⁶⁰ Farage brukte språklige virkemidler for å konstruere en nasjonal identitet for Storbritannia som skiller seg fra resten av Europa. Han omtaler Storbritannia som en «stor nasjon» med en lang historie og kultur som er forskjellig fra resten av Europa. Dette er et fellestrekk med Cameron som og hyller Storbritannias stolte historie, men der hvor Cameron vil få frem at

---

⁵⁹ Farage.

⁶⁰ Farage.

Storbritannias og Europas historie er bundet sammen, så vil Farage fokusere på at de har hver sin. Dette kan sees på som en form for splittende retorikk. Farage skaper her en forskjell mellom «vi» som Storbritannia og «de» som Europa. Mens Cameron opptrer mer «samlende» og tenker mer i retning av det kjente sitatet «no man is an island» når han vil få frem at Storbritannia er avhengig av Europa.

I en tale fra juni 2016 argumenterte Farage for at Brexit ville føre til at Storbritannia kunne gjenoppta kontrollen over sin egen lovgivning og rettssystem. Han trakk frem historiske eksempler på britisk rettspraksis og argumenterte for at EU-domstolen hadde tatt avgjørelser som var imot britiske interesser. Gjennom sin historiebruk konstruerte Farage et bilde av EU som en trussel mot britisk rettsikkerhet og suverenitet og trakk på historiske narrativer om britisk lovgivning og rettspraksis for å understreke dette poenget.⁶¹ Videre argumenterte Farage for at Storbritannia hadde mistet kontrollen over innvandringen og nasjonal suverenitet gjennom sitt medlemskap i EU. Han trakk frem historiske eksempler på Storbritannias fortid som en suveren nasjon og sa at EU-medlemskap hadde begrenset Storbritannias frihet og uavhengighet: «We want our country back, we want our borders back, we want our democracy back.»⁶²

Farage hevder at å forbli EU-medlem vil føre til en ukjent og usikker fremtid. Han argumenterer for at EU ikke fungerer for britene, og at det å forbli vil føre til at Storbritannia blir overkjørt av EU-institusjonene. Farage forsøker å skape frykt og usikkerhet om fremtiden, og han hevder at britene vil være bedre tjent med å forlate EU og ta kontrollen over sin egen skjebne. Farage stiller et retorisk spørsmål: «what sort of future do we wish to leave our children and grandchildren.»,⁶³ Farage ønsker at mottakeren skal bli emosjonelt påvirket til å tenke at denne avgjørelsen vil ha betydning for fremtiden. Farage avslutter teksten sin med en

---

⁶¹ Nigel Farage, «NIGEL FARAGE: Why we must vote LEAVE in the EU referendum | Express Comment | Comment | Express.co.uk», *Express.co.uk*, 21. juni 2016, <https://www.express.co.uk/comment/expresscomment/681776/nigel-farage-eu-referendum-brexit-vote-leave-independence-ukip>.

⁶² «'We want our country back' Farage rallies troops ahead of 'Independence Day' Brexit vote | Politics | News | Express.co.uk», åpnet 10. mai 2023, <https://www.express.co.uk/news/politics/664333/We-want-our-country-back-Farage-rallies-troops-ahead-of-Independence-Day-Brexit>.

⁶³ Farage, «NIGEL FARAGE: Why we must vote LEAVE in the EU referendum | Express Comment | Comment | Express.co.uk».

overordna referanse når han sier: «On Thursday, vote to leave the EU and let's make 23 June our independence day.»,⁶⁴ som kan kobles til «uavhengighetserklæringen» til USA.

3.2 Michael Gove

3.2.1 Fakta

I Talen «The Facts of Life Say Leave: Why Britain and Europe will be better off after we vote Leave» fra 19. april hevder Gove at hans synspunkter er basert på «fakta» og at han har mer kunnskap og erfaring enn de som støtter fortsatt medlemskap i EU. Han argumenterer også for at han representerer en «sann» britisk identitet og at et nei til EU vil være en gjenopprettelse av Storbritannias suverenitet. Gove bruker også språklige strategier for å konstruere et negativt bilde av EU. Han omtaler EU som en «byråkratisk maskin» og beskriver det som et sted hvor demokratisk ansvarlighet mangler og hvor beslutninger tas av en elite som er fjernt fra vanlige mennesker. Dette skaper et inntrykk av at EU er en trussel mot nasjonal suverenitet og frihet. I likhet med Farage tegner Gove et bilde av EU som en trussel. Samtidig fokuserer Gove også på positive fremtidsutsikter etter et Brexit. Han argumenterer for at Storbritannia vil kunne oppnå bedre handelsavtaler og at landet vil kunne kontrollere sin egen innvandringspolitikk. Han hevder også at Storbritannia vil kunne bli en global leder og at landet vil kunne bygge tettere bånd med land utenfor Europa. Gove forsøker å overbevise publikum ved å etablere sin autoritet, konstruere et negativt bilde av EU og foreslå positive fremtidsutsikter for Storbritannia etter et Brexit.⁶⁵

3.2.2. EU som dysfunksjonell og udemokratisk organisasjon

---

⁶⁴ Farage, «Why You Should Vote for Brexit – According to Nigel Farage».

⁶⁵ Michael Gove, «Michael Gove - THE FACTS OF LIFE SAY LEAVE: WHY BRITAIN AND EUROPE WILL BE BETTER OFF AFTER WE VOTE LEAVE» (Take Back Control, 2016), <https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/voteleave/pages/271/attachments/original/1461057270/MGspeech194VERSION2.pdf>.

Et viktig element i talen var en fremstilling av EU som en dysfunksjonell og demokratisk uansvarlig organisasjon. Gove argumenterte for at EU hadde en tendens til å tilsidesette demokratiske beslutninger og tvinge på medlemslandene en sentralisert politisk agenda. Han brukte eksempler som EU-direktiver som regulerte størrelsen på bananer og agurker for å illustrere dette poenget.⁶⁶ Gove fremstilte også EU som en kostbar organisasjon som forhindret Storbritannia i å inngå handelsavtaler med voksende markeder utenfor Europa. Gove argumenterte for at Storbritannia ville ha større kontroll over sin egen økonomi, lover og innvandringspolitikk utenfor EU. Gove uttalte at de som var for å forlate EU mente at Storbritannias: «best days lie ahead, that our country has untapped potential which independence would unleash.»⁶⁷ Gove ville få frem at Storbritannia ville oppleve en ny storhetstid om: «we're unshackled from the past.»⁶⁸ Da ville landet få det best mulig. Gove ser på handelen til Storbritannia fra de ble medlem i 1972 og frem til innføringen av det indre markedet i 1993. Han påpeker at:

After joining the EEC in 1972 our trade with it did grow. And in 1993, 51.7% of our exports went to the EU. After 1993, however, our trade with the EU flatlined then declined. Now 56.3% of our exports go to countries outside the EU.⁶⁹

Gove antyder at opprettelsen av det indre markedet førte til mer byråkrati, og gjorde det vanskeligere for britisk industri å eksportere varer til Europa. Han er opptatt av å fremstille EU som et byråkratisk system og referer til EUs «Five Presidents' Report»,⁷⁰ som legger fram EUs fremtidige planer for overføring av makt. Rapporten viser ifølge Gove at EU ønsker mer makt over skatt og banker. En annen hendelse Gove nevner er: «Charter of Fundamental Rights». Gove hevdet at dette førte til at domstolen kunne «control how we apply asylum rules.»⁷¹ Gove sier at EU koster britisk økonomi 600 millioner pund i uken. Han påpeker videre at «The EU has failed to secure trade deals with the huge economies of India, China and America.»⁷² som han mener skyldes byråkratiet til organisasjonen, og at Storbritannia ville stått mer fritt til å inngå avtaler.

---

⁶⁶ Gove.

⁶⁷ Gove.

⁶⁸ Gove.

⁶⁹ Gove.

⁷⁰ Gove.

⁷¹ Gove.

⁷² Gove.

3.3 Boris Johnson

3.3.1. EU som politisk union

Boris Johnson som var tidligere ordfører i London omtales som en fargerik og utradisjonell politiker.⁷³ Han uttalte i et intervju med avisa *The Telegraph* 15 mai 2016 at «The EU wants a superstate, just as Hitler did»⁷⁴. Johnson trekker paralleller mellom målsetningen til byråkratene i Brussel og målet til nazistene, nemlig det å samle Europa under en myndighet. Johnson viser til at: «EU's «disastrous» failures have fuelled tensions between member state and allowed Germany to grow in power, «take over» the Italian economy and «destroy» Greece»⁷⁵. Med denne sammenligningen går Boris Johnson hardt ut mot byråkratene i Brussel, han bruker negative ord som «disastrous» og «failures» for å illustrere hvordan EU har feilet som politisk union, og trekker en historisk parallell når han omtaler et Tyskland som vokser i makt, og nærmest tar over den italienske økonomien samtidig som de knuser Hellas.

Med å bruke så harde ord som «take over» og «destroy» som blir i tråd med ordbruken som Fairclough nevner i sin KDA modell⁷⁶, så ønsker Johnson at tilhøreren skal tenke negativt om EU. Akkurat som David Cameron i «remain»-kampanjen henviser Johnson til Winston Churchill som historisk person. Men Johnson lar seg inspirere av Churchill og henvender seg til det britiske folk: «urging the British people to be «the heroes of Europe» again, set the country free and save the EU from itself by voting to leave in the referendum next month.»⁷⁷ Johnsons retorikk dreier seg mer i retning av «nasjonalistisk» hvor han appellerer til Storbritannias stolte historie da landet reddet Europa fra Hitler og nazistene, og han gir en klar beskjed om at de må være heltene av Europa igjen. Denne formen for å opprette en motstanderdiskurs har Johnson til felles med Farage.

---

⁷³ Knut Are Tvedt, Erik Mustad, og Knut Øystein Høvik, «Boris Johnson», i *Store norske leksikon*, 12. april 2023, https://snl.no/Boris_Johnson.

⁷⁴ Tim Ross, «Boris Johnson: The EU Wants a Superstate, Just as Hitler Did», *The Telegraph*, 14. mai 2016, <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/14/boris-johnson-the-eu-wants-a-superstate-just-as-hitler-did/>.

⁷⁵ Ross.

⁷⁶ Fairclough, *Critical Discourse Analysis*.

⁷⁷ Ross, «Boris Johnson».

Johnson får frem at han mener at EU har vært mislykket prosjekt, når han omtaler at det å forlate unionen vil være en måte å berge Europa på. Johnson går også lenger tilbake i historien i dette intervjuet:

past 2,000 years of European history have been characterised by repeated attempts to unify Europe under a single government in order to recover the continent's lost «golden age» under the romans. «Napoleon, Hitler, varrious people tried this out, and it ends tragically.»⁷⁸

Johnson lar seg inspirere av ordtaket til den spanske filosofen George Santanyana som i sin bok *The Life of reason* fra 1905 sa «Those who cannot remember the past are condemned to repeat it.»⁷⁹ Dette er et velkjent ordtak som blant andre Winston Churchill har brukt videre. Johnson ønsker å få fokus på at om man ikke lærer av fortiden, så vil man gå gjennom den samme utviklingen om og om igjen. Johnson viser her og til Romerriket når han snakker om Europas «gylne æra» og henviser til diktatorer som Hitler og Napoleon, for å få frem at dette ikke er en ønsket utvikling: «The EU is an attempt to do this by different methods.»⁸⁰

Johnson omtaler og innføring av Euro som valuta i EU som mislykket: «The Italians, who used to be a great motor-manufacturing power, have been absolutely destroyed by the euro – as was intended by the Germans.»⁸¹ Johnson får frem at felles valuta er dårlig for flere andre land, spesielt for andre europeiske land enn Tyskland: «The euro has become a means by which superior German productivity is able to gain an absolutely unbeatable advantage over the whole eurozone.»⁸² Johnson kommer i motsetning til «remain»-siden her med en advarsel om at industrien taper på et EU medlemskap.

3.3.2 EU som mislykket prosjekt

På pressekonferansen *The Risks of remain – democracy* fra 6 juni 2016 åpner Johnson med å fortelle at deler av debatten har basert seg på myter: «The biggest myth in this whole debate is

---

⁷⁸ Ross.

⁷⁹ «George Santayana: Quotes | Britannica», åpnet 15. april 2023, <https://www.britannica.com/quotes/George-Santayana>.

⁸⁰ Ross, «Boris Johnson».

⁸¹ Ross.

⁸² Ross.

that there is some clear division between the arguments about democracy, and the arguments about economics».⁸³

Johnson kommer senere inn på hvorfor EU ble skapt som han oppsummerer slik: «Their inspired idea was to weave a cats cradle of supranational legislation that would not only bind the former combatants together, but create a new sensation of European-ness».⁸⁴ Johnson vil få frem at EU ble skapt på grunnlag av en idé hvor økonomisk integrasjon og overnasjonale lover skulle sikre fred på kontinentet, særlig mellom Frankrike og Tyskland.⁸⁵ EU skulle bidra til å skape et europeisk felleskap. Johnson sier at det er: «almost 60 years after the Treaty of Rome, I do not see many signs that this programme is working.».⁸⁶ Johnson illustrerer videre for hvorfor han mener EU ikke har fungert gjennom to eksempler: Det indre marked og Lisboa-traktaten.

Johnson argumenterer videre for at det indre markedet ikke fungerer, som han underbygger med å vise til en undersøkelse han har gjennomført der han sammenlignet tall fra 20 år før det ble etablert opp mot de to årene etter det ble til. Denne undersøkelsen viser ifølge Johnson at det ikke ble noen økonomisk vekst etter det indre markedet ble introdusert. Men ifølge Johnson viser statistikken at Storbritannia hadde prestert bedre økonomisk utenfor det indre marked. I tillegg hevder Johnson at land utenfor EU presterte bedre enn EU-land i etterkant av etableringen av det indre marked.⁸⁷ Økonomi blir brukt av Johnson til å vise at EU har hatt en negativ innvirkning for Storbritannia, i motsetning til Cameron og Osbourne som fremhever hvordan det indre markedet og EU har hatt positiv effekt.

Johnson nevner videre Lisboa-traktaten,⁸⁸ som ifølge Johnson førte til at EU fikk mer makt som gjør at de kan ta avgjørelser på vegne av og på tross av hva Storbritannia ønsker. Dette fører videre til at 60 prosent av lovene som går gjennom det britiske parlamentet blir laget av EU. I motsetning til Corbyn som fremhevet at Storbritannia hadde påvirkningskraft med å

---

⁸³ June 06 og 2016, «Voting to Stay in the EU Is the Risky Option», Vote Leave, åpnet 13. april 2023, http://www.voteleavetakecontrol.org/voting_to_stay_in_the_eu_is_the_risky_option.

⁸⁴ Boris Johnson, «Boris Johnson: The Liberal Cosmopolitan Case to Vote Leave», Vote Leave, 9. mai 2016, http://www.voteleavetakecontrol.org/boris_johnson_the_liberal_cosmopolitan_case_to_vote_leave.

⁸⁵ Knudsen og Trondal, «EUs historie».

⁸⁶ Johnson, «Boris Johnson».

⁸⁷ Johnson.

⁸⁸ Knut Are Tvedt og Olav Fagelund Knudsen, «Lisboatraktaten», i *Store norske leksikon*, 25. januar 2023, <https://snl.no/Lisboatraktaten>.

lage nye lover, mener Johnson at dette bidro til at Storbritannia mister mer kontroll over sin domstol. Dette får betydning for områder som innvandring og mennesker hvor EUs makt overgår og visker vekk: «the rights of the people to decide their priorities, and to remove, at elections, those who take the decision.»⁸⁹ Dette hevdet Johnson hindret Storbritannia i å ha kontroll over hvem som tar seg inn i landet, og hvor mange som kommer dit. Som skapte et «extra and unfunded»⁹⁰ press på deres offentlige tjenester. Johnson omtaler folkeavstemningen som en: «once in a lifetime chance to walk through that door.»⁹¹

3.4 Likheter/Ulikheter blant «Leave»

Det er flere likheter mellom historiebruken til Boris Johnson, Michael Gove og Nigel Farage i forkant av avstemningen om den europeiske unionen.

Alle tre forsøkte å bruke historie som et verktøy for å støtte Brexit-kampanjen. De trakk paralleller til britisk historie og hevdet at Storbritannia hadde en lang tradisjon for å stå opp for sin uavhengighet og frihet, og at EU truet denne uavhengigheten.

Ellers trakk de frem bestemte perioder og hendelser i historien, som for eksempel den andre verdenskrig, og argumenterte for at disse beviste at Storbritannia ikke burde være en del av EU. Farage fremstiller seg selv mer som en som kjemper mot den politiske eliten, og fremhever at dette har vært en kamp. Boris Johnson viser både til bakgrunnen for hvorfor EU ble startet, det samme gjør til dels Gove når han ser på at handelen tross alt gikk fint frem til innføringen av det indre markedet.

---

⁸⁹ Johnson.

⁹⁰ Johnson.

⁹¹ Johnson.

Kapittel 4 En konklusjon - likheter og forskjeller i historiebruken til «remain» og «leave»

I denne oppgaven har jeg gjennomført en diskursanalyse av politiske taler for å se på historiebruken til britiske politikere i forkant av folkeavstemningen om EU. I innledningen spurte jeg: Hvordan var historiebruken til ulike britiske politikere i forkant av folkeavstemningen om Storbritannias medlemskap i EU? Denne problemstillingen ble operasjonalisert ved å spørre om hvilke forskjeller det var i de ulike historiske fortellingene, og hvorfor disse politikerne valgte å trekke frem akkurat de historiene de gjorde.

Begge kampanjene benyttet seg av flere av de samme historiske eksemplene, men de hadde forskjellig tolkning av dem.

For «Remain»-kampanjen var historiebruken i stor grad fokusert på å fremheve de positive aspektene av Storbritannias tilknytning til EU. De understreket hvordan EU-medlemskapet hadde bidratt til å skape en økonomisk vekst og velstand, fred og stabilitet i Europa etter andre verdenskrig. De argumenterte også for at EU-medlemskapet hadde bidratt til å forbedre arbeidsvilkår, miljøstandarder og menneskerettigheter i Storbritannia.

På andre siden var «Leave»-kampanjen mer opptatt av å trekke på historiske fortellinger om britisk uavhengighet og suverenitet. De argumenterte for at Storbritannia var bedre tjent med å ha full kontroll over sine egne lover og regler, og at EU-medlemskapet begrenset landets frihet til å ta egne beslutninger. De trakk også på historiske fortellinger om Storbritannias rolle som global makt, og hevdet at EU-medlemskapet begrenset landets evne til å utøve innflytelse på verdensscenen.

Begge kampanjene trakk på historiske fortellinger for å gi vekt til sine argumenter og appellere til velgerne. De understreket betydningen av historiske hendelser og erfaringer i Storbritannias forhold til EU og hvordan disse hadde formet landets identitet og posisjon i verden. Både «Remain»-og «Leave»-kampanjene brukte historie for å vise at deres synspunkter var forankret i Storbritannias historie og tradisjoner. «Remain»-kampanjen vektla Storbritannias deltakelse i EU som en naturlig fortsettelse av landets historiske engasjement i Europa og som en kilde til stabilitet og velstand. «Leave»-kampanjen vektla Storbritannias historiske uavhengighet og suverenitet som en verdifull arv som måtte forsvares mot overnasjonal kontroll fra EU. Begge kampanjene appellerte også til nostalgiske forestillinger om fortiden, selv om de satte søkelys på forskjellige perioder og hendelser. «Remain»-kampanjen trakk på forestillinger om gullalderen i etterkrigstidens Europa, mens «Leave»-kampanjen trakk på forestillinger om en tidligere tid da Storbritannia var en global supermakt.

Der hvor Cameron og «Remain» så på Winston Churchill som en historisk person som var opptatt av at europeisk samarbeid var veien å gå, så var Boris Johnson opptatt av å sammenligne EU og byråkratiet i Brussel med Nazi-Tyskland. Johnson gjorde dette for å skape et bilde av et Europa som må reddes fra EU.

Ellers hadde de forskjellig tolkning av hvor mye Storbritannia eventuelt hadde fått gjennom å være del av EUs indre marked. Mens «Remain» ser på dette som en mulighet til å få økt handelsvirksomhet, så tegner «leave»-kampanjen et bilde av det indre marked som noe som vanskeliggjør handel.

Et annet moment er hvilke tall begge kampanjene velger å legge til grunn, der Johnson og Gove for «Leave» viser til tiden før og rett etter innføringen av det indre marked for å få frem hvor mye handelen til Storbritannia har blitt påvirket av EU-medlemsskapet. Cameron og Osborne er mer opptatt av å få frem suksesshistoriene som har oppstått som følge av det indre markedet.

Både Corbyn og Johnson trekker frem Hellas under finanskrisen, mens Corbyn påpeker at EU ikke hadde gjort alt de kunne for Hellas, så ville Johnson heller få frem at Hellas kom i økonomiske problemer som følge av EU.

En forskjell mellom kampanjene blir hvordan de presenterer Storbritannias stolte historie og kulturer, hvor Cameron ser på Storbritannia som en viktig aktør i verden som både har påvirket resten av Europa, men samtidig har et avhengighetsforhold til Europa og fremhever flere hendelser som har skjedd i Europa som Storbritannia ikke har klart å skille seg fra. Der har Johnson et større fokus på at Storbritannia har sin egen særegne historie og kultur som skiller seg fra Europas og følgelig derfor vil ha større muligheter fremover.

Var det forskjeller de ulike historiske fortellingene? Både ja og nei, begge kampanjene brukte flere av de samme historiske eksemplene. Den største forskjellen handler mer om fortolkningen. Eksempler på dette er hvordan de benyttet Winston Churchill og andre verdenskrig. «Remain» var opptatt av å få frem viktigheten av europeisk samarbeid, mens «leave» så på EU som en ytre fiende, og trakk paralleller mellom tidligere diktators forsøk på å styre over flere land. Ellers er innføringen av det indre marked et eksempel som ble tolket forskjellig hos begge kampanjene, hvor det kan diskuteres hvilke tall og statistikker som legges til grunn. Det som skiller kampanjene fra hverandre er at «leave» så ut til å være mer opptatt av historie lenger tilbake i tid, og viste til det britiske imperiet i større grad, til tross for at Cameron bemerket at Storbritannia var: «Not just a great country in the history books, although it surely is that.»⁹² Begge kampanjene nevnte også utfordringer som Europa stod overfor. Mens «leave» ville få frem at Storbritannia stod bedre rustet til å møte disse som en selvstendig nasjon, så var «remain» opptatt av å kommunisere at det nettopp var et europeisk samarbeid som må til for å løse dette.

---

⁹² Cameron, «PM Speech on the UK's Strength and Security in the EU».

Hvorfor valgte disse politikerne å trekke frem akkurat de historiene de gjorde? Politikerne bærer preg av rollene de er inne i. Siden Corbyn representerte Arbeiderpartiet i Storbritannia så blir det i større grad forventet at han må være opptatt av arbeidernes rettigheter, mens for eksempel Cameron i kraft av å være statsminister ser ut til å være mer samlende i sin retorikk. Han vil og få frem hva hans regjering eventuelt har fått til. Osborne i kraft av sin posisjon som finansminister vil ha en større troverdighet i spørsmål om økonomi, derfor valgte han nok en mer økonomihistorisk diskurs. Alle de tre på «remain»-siden valgte diskurser som de ville virke mer troverdige gjennom. På «Leave»-siden så valgte Gove ut å både se på handelen, samt diskutere EU utfra all slags lover de påla Storbritannia, dette valgte han fordi han som justisminister ville ha større troverdighet om. Farage som leder for et euroskeptisk parti som ble sett på litt utenforstående, ville i større grad bruke en «maktdiskurs» hvor han fremstiller seg som en som kjemper de svakes kamp, og ser på EU som en fiende. Boris Johnson med forhistorie som EU-kritiker, ordfører i London og journalist har valgt å både nevne hvorfor en organisasjon som EU ble opprettet i sin tid, før han kritiserer hele oppbyggingen.

Litteraturliste:

- Aune, Andreas Dahl. «'Great Britain or Little England?' - En fortellingsanalyse av 'Remain' - og 'Leave'-kampanjenes historiebruk under valgkampen i 2016». NTNU, 2019. <http://hdl.handle.net/11250/2626696>.
- Billington, Lasse. «finanskrise». I *Store norske leksikon*, 25. januar 2023. <https://snl.no/finanskrise>.
- Cameron, David. «PM Speech at EasyJet on Why the UK Should Stay in a Reformed EU». The UK government, 2016. <https://www.ukpol.co.uk/david-cameron-2016-speech-at-easyjet-on-staying-in-eu/>.
- . «PM Speech on the Short-Term Economic Impact of a Vote to Leave the EU». The UK government, 2016. <https://www.ukpol.co.uk/david-cameron-2016-speech-on-the-eu-referendum/>.
- . «PM Speech on the UK's Strength and Security in the EU: 9 May 2016 (Archived)». I *GOV.UK*. The UK government. Åpnet 28. januar 2023. <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-on-the-uks-strength-and-security-in-the-eu-9-may-2016>.
- Corbyn, Jeremy. «Europe Needs to Change... but I Am Voting to Stay: Corbyn's Full Speech on the EU». I *LabourList*. LabourList, 2016. <https://labourlist.org/2016/04/europe-needs-to-change-but-i-am-voting-to-stay-corbyns-full-speech-on-the-eu/>.
- . «Jeremy Corbyn - Speech on the EU - 06.06.2016». LabourList, 2016. <https://www.ukpol.co.uk/jeremy-corbyn-2016-speech-on-the-eu-2/>.
- Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. 2nd ed. Longman Applied Linguistics. Harlow: Longman, 2010.
- Farage, Nigel. «NIGEL FARAGE: Why we must vote LEAVE in the EU referendum | Express Comment | Comment | Express.co.uk». *Express.co.uk*, 21. juni 2016. <https://www.express.co.uk/comment/expresscomment/681776/nigel-farage-eu-referendum-brexit-vote-leave-independence-ukip>.
- . «Why You Should Vote for Brexit – According to Nigel Farage». *The Independent*, 20. juni 2016, paragr. Voices. <https://www.independent.co.uk/voices/eu-referendum-brexit-nigel-farage-on-why-you-should-vote-to-leave-a7091021.html>.
- «George Santayana: Quotes | Britannica». Åpnet 15. april 2023. <https://www.britannica.com/quotes/George-Santayana>.
- Gove, Michael. «Michael Gove - THE FACTS OF LIFE SAY LEAVE: WHY BRITAIN AND EUROPE WILL BE BETTER OFF AFTER WE VOTE LEAVE». Take Back Control, 2016. <https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/voteleave/pages/271/attachments/original/1461057270/MGspeech194VERSION2.pdf>.
- Grue, Jan. «diskurs». I *Store norske leksikon*, 19. september 2022. <https://snl.no/diskurs>.
- Hallås, Even. «Boris Johnson Leaving Europe»: Universitetet i Stavanger, 2021. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2773559/no.uis%3Ainspera%3A81843026%3A21580978.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- «Hillsborough Disaster | Details, Deaths, 1989, Facts, & Aftermath | Britannica», 8. april 2023. <https://www.britannica.com/event/Hillsborough-disaster>.
- Jarslett, Yngve. «easyJet». I *Store norske leksikon*, 14. september 2022. <https://snl.no/easyJet>.
- Johnson, Boris. «Boris Johnson: The Liberal Cosmopolitan Case to Vote Leave». Vote Leave, 9. mai 2016. http://www.voteleavetakecontrol.org/boris_johnson_the_liberal_cosmopolitan_case_to_vote_leave.

- June 06 og 2016. «Voting to Stay in the EU Is the Risky Option». Vote Leave. Åpnet 13. april 2023.
http://www.voteleavetakecontrol.org/voting_to_stay_in_the_eu_is_the_risky_option.
- Jørgensen, Marianne, og Louise Phillips. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage, 2002.
- Knudsen, Olav Fagelund, og Jarle Trondal. «EUs historie». I *Store norske leksikon*, 12. april 2023. https://snl.no/EUs_historie.
- «Kompetansemål etter 10. trinn - Læreplan i samfunnsfag (SAF01-04)». Åpnet 22. mars 2023. <https://www.udir.no/lk20/saf01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv147?lang=nob>.
- «Kompetansemål etter vg3 - Læreplan i historie – fellesfag i studieforbereende utdanningsprogram (HIS01-03)». Åpnet 6. mars 2023.
<https://www.udir.no/lk20/his01-03/kompetansemaal-og-vurdering/kv85?lang=nob>.
- Lier, Sigval Økland. «Brexit 2016. En empirisk analyse av populistiske trender, historie og kultur.» The University of Bergen, 2020. <https://hdl.handle.net/1956/23897>.
- Mustad, Erik. «Brexit». I *Store norske leksikon*, 26. januar 2023. <https://snl.no/Brexit>.
- Osborne, George. «Chancellor: Leaving the EU Would Be a One Way Ticket to a Poorer Britain (Archived)». GOV.UK. Åpnet 14. april 2023.
<https://www.gov.uk/government/speeches/chancellor-leaving-the-eu-would-be-a-one-way-ticket-to-a-poorer-britain>.
- . «George Osborne – 2016 Speech on HM Treasury Analysis of Leaving the EU – UKPOL.CO.UK 23.05.2016». The UK government, 2016.
<https://www.ukpol.co.uk/george-osborne-2016-speech-on-hm-treasury-analysis-of-leaving-the-eu-2/>.
- Ross, Tim. «Boris Johnson: The EU Wants a Superstate, Just as Hitler Did». *The Telegraph*, 14. mai 2016. <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/14/boris-johnson-the-eu-wants-a-superstate-just-as-hitler-did/>.
- Solaas, Øystein. «Historiebruk og konstruksjon av nasjonalidentitet i debatten om skotsk selvstendighet». Høgskulen på Vestlandet, 2018. <http://hdl.handle.net/11250/2568918>.
- Tvedt, Knut Are, og Olav Fagelund Knudsen. «Lisboatraktaten». I *Store norske leksikon*, 25. januar 2023. <https://snl.no/Lisboatraktaten>.
- Tvedt, Knut Are, Erik Mustad, og Knut Øystein Høvik. «Boris Johnson». I *Store norske leksikon*, 12. april 2023. https://snl.no/Boris_Johnson.
- «‘We want our country back’ Farage rallies troops ahead of ‘Independence Day’ Brexit vote | Politics | News | Express.co.uk». Åpnet 10. mai 2023.
<https://www.express.co.uk/news/politics/664333/We-want-our-country-back-Farage-rallies-troops-ahead-of-Independence-Day-Brexit>.